

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä**Asia: Lausuntopyyntö****Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus 2017 – 2020sta (Dnro 87/2016)**

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry kiittää saamastaan mahdollisuudesta antaa lausunto Pirkanmaan alueellisesta hyvinvointikertomuksesta. Arvostamme, että lausuntoa on pyydetty laajasti järjestötoimijoilta. Kaikkien toimijoiden yhteistyön korostaminen painopisteiden toteutuksessa on arvo sinänsä. On hienoa ja tärkeää, että päihteettömyys ja savuttomuus on nostettu terveyserojen aiheuttajina selkeästi hyvinvointikertomuksen painopisteiksi. Siksi keskitymmekin näihin kahteen teemaan tässä lausunnossa.

Kuten pyydetty, käsittelemme lausunnossamme lukua 6, ja siitä erityisesti alueellista tasoa sekä kunnassa toteutettavia toimenpiteitä.

Yleiset huomiot

Yleisenä huomiona esitämme, että taulukossa olisi oma sarakkeensa tuloksille eli niille rimoille, konkreettisille tavoitteille, joita asetetaan. Tavoitteiden konkretisointiin tulisi myös kiinnittää huomiota. Indikaattoreissa on tärkeää linjata, onko tarkoitus mitata kuntalaisten hyvinvoinnissa tapahtunutta muutosta vai, kuten nyt useissa tapauksissa, organisaation toimenpiteitä. Suunnittelutaulukon lukuohjeissa mainitaan, että indikaattorit kuvaavat, miten tavoitteet ovat toteutuneet.

Alueellinen taso ja ehdotuksia kunnassa toteutettavaksi*Painopiste 1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen*

Toimenpide ”Tuetaan kuntia lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien laatimisessa ja toimenpanossa”. Indikaattori ”toteutetut yhteistyökokoukset” ei toimi mittarina, vaan toimenpiteenä.

Toimenpide ”Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluverkko juurrutetaan alueen kuntiin ja integroidaan kunnan palveluverkkoon”. Indikaattori ”juurrutustilaisuuksiin osallistuneiden määrät” ei kerro tavoitteen toteutumista tai sitä, että perheitä on tuettu.

Toimenpide ”Ehkäistään nuorten syrjäytymistä ja päihteiden käyttöä etsivän nuorisotyön kautta”. On erittäin tärkeää, että tässä kohdassa huomioidaan jo peruskoulun keskeyttävät nuoret.

Painopiste 3. Päihteettömän elämäntavan tukeminen

Tavoite ”Kulttuuria on kehitetty päihteettömäksi” herättää kysymyksiä. On selkeytettävä, mistä tavoitteessa on kysymys. Siitä, miten ympäristö altistaa päihteiden käytölle? Tavoite voidaan helposti yhdistää myös raittiuteen, jota ei ole realistista tavoitella. Vastuutahojen yhteydessä on hyvä huomioida terveys kaikissa politiikoissa ja sen yhteydessä mm. kuntajohdon rooli toimenpiteissä ja sitä kautta indikaattoreissa. Huomiota herättää AHT-kyselyn yhteydessä mainin-

ta ”alkoholia liikaa käyttävien osuus”. On pohdittava, keskitytäänkö tässä riskikäyttäjiin vai koko väestöön eli ”alkoholia käyttävien osuus/päivittäin alkoholia käyttävien osuus”. Tavoite on rakennettu terveydenedistämisen näkökulmasta, jolloin kysymys olisi nimenomaan yleisestä ehkäistystä, ei riskiehkäisystä.

Tavoite ”Päihteettömyyteen liittyvää viestintää on lisätty”. Päihteettömyyteen esitämme saman kommentin kuin edellisessä tavoitteessa. EHYT ry kannustaa pitämään ehkäisevän päihdetyön näkökulmia esillä aktiivisesti ja osana päivittäistä viestintää. EHYT myös tarjoaa ehkäisevän päihdetyön viestinnällistä asiantuntemusta ja yhteistyötä. Parhaimmillaan viestintä on kustannustehokasta investointia päihdehaittojen vähentämiseen kuntalaisten keskuudessa.

Tavoite ”Päihteettömyyden edistämisen valmiuksia on edistetty sote-ammattilaisten työssä”. Esitämme näkökulmaksi ehkäisevää päihdetyötä ja siihen liittyvien valmiuksien edistämistä. EHYTillä on laaja kokemus sote-ammattilaisten kouluttamisesta ehkäisevän päihdetyön sekä pelihaittojen kysymyksiin.

Painopiste 4: Savuttomuudesta terveyttä

Painopiste 4 on nimetty positiivisesti ja savuttomuuteen kannustavasti. Se on linjassa Savuton Suomi 2030 -tavoitteen kanssa. Kaikissa painopisteen kolmessa tavoitteessa on tehtävä linjaus sen suhteen, rajoitutaanko vain savuttomuuteen vai puhutaanko nykyisen tupakkalain hengessä nikotiinittomuudesta. Esitämme nikotiinittomuuden näkökulmaa tavoitteisiin, koska se kattaa kaikki nikotiinin annosteluvälineet (savukkeet, nuuska, sähkösavuke jne.). Samoin kuin päihdepuolella vastuutahojen yhteydessä on hyvä huomioida terveys kaikissa politiikoissa ja sen yhteydessä mm. kuntajohdon rooli toimenpiteissä ja sitä kautta indikaattoreissa.

Nikotiinittomuus kouluissa on koko kouluympäristön asia, ja suosittelemme tarkastelemaan asiaa siitä näkökulmasta, että koulu on työpaikka. Jos kunta on savuton/nikotiiniton, sen työpaikat ovat savuttomia/nikotiinittomia, jolloin koulussa työskentelevät ovat myös sitä työaika-
na. Kannustamme rohkeasti ottamaan käyttöön savuton työpaikka –brändin myös kouluissa.

EHYTin Smokefree-toiminta tukee koulujen ja oppilaitosten nikotiinittomuutta. Esitämme sen käyttöön ottoa osaksi kouluissa tehtäviä toimenpiteitä. Indikaattorina Smokefree on konkreettinen osoitus siitä, miten koulussa on onnistuttu ehkäisemään lasten ja nuorten tupakkatuotteiden käyttöä ja sen aloittamista.

Ehdotuksia kunnassa toteutettavaksi

Lausuntomme alueellisen tason painopisteistä soveltuvat yleisesti ottaen myös kunnassa toteutettaviin toimenpiteisiin lukuun ottamatta seuraavaa:

Painopiste 3: Päihteettömän elämäntavan tukeminen

Tavoite ”Kulttuuria on kehitetty päihteettömäksi” herättää kysymyksiä. Onko kysymys siitä, miten ympäristö altistaa päihteiden käytölle? Tavoite voidaan helposti yhdistää myös raittiuteen, jota ei ole realistista tavoitella. (Vrt. alueellinen toiminta).

Toimenpiteeksi esitämme investoinnin ehkäisevään päihdetyöhön ja sen tekemisen näkyväksi oman kustannuspaikan kautta. Indikaattoriksi esitämme vastaavasti, paljonko rahaa on ehkäisevään päihdetyöhön käytetty.

Ehkäisevän päihdetyön lain mukaan kunnan rakenteiden tulee tukea päihteiden käytön ehkäisyä. On ensiarvoisen tärkeää, että kunta ja sen johto ottaa ehkäisevän päihdetyön sekä nikoitiinittomuuden johdettavakseen. Paikallisen alkoholipolitiikan toimenpiteet tulee myös lain mukaan ottaa kunnan toiminnassa huomioon. Järjestölähtöinen Pakka-toiminta (mm. Selvänä rattiin -menetelmä päihtyneenä ajamisen ehkäisemiseksi, OttoMitta ravintoloissa -toiminta oman alkoholin käytön hallintaan) tukee kunnan päihdehaittoja vähentävää työtä.

Järjestöillä on tietotaitoa, joka tukee kunnan ja maakunnan toimintaa. Järjestöyhteistyö tukee julkisen sektorin työtä kustannustehokkaasti.

Helsingissä 18.10.2016

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
Tuula Sundman
Päällikkö, järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan osasto